

# OBSAH

PŘEDMLUVA . . . . .	5-6
ČÁST PRVNÍ (ÚVOD). . . . .	7-45
§ 1. Jazyky slovanské. Název jazyka staroslověnského . . . . .	7
Literatura . . . . .	7
§ 2. Význam studia staroslověnského jazyka . . . . .	7-11
Literatura . . . . .	11
§ 3. Hlavní data ze života a činnosti slovanských misionářů Cyrila a Metoděje, pokud souvisí se vznikem slovanského písemného ja- zyka, písmo a prvních překladů do jazyka staroslověnského . . . . .	11-14
Literatura . . . . .	13-14
§ 4. Místo jazyka staroslověnského mezi slovanskými jazyky . . . . .	14-22
A. Hlavní znaky jazyka staroslověnského období cyrilometoděj- ského po stránce gramatické a lexikální . . . . .	14-19
I. Znaky hláskoslovné . . . . .	14-17
II. Znaky tvaroslovné . . . . .	17-18
III. Znaky syntaktické . . . . .	18-19
IV. Slovní zásoba . . . . .	19
B. Odvození závěrů z podaného přehledu hlavních znaků jazyka staroslověnského období cyrilometodějského pro otázku o pů- vodu staroslověňštiny . . . . .	19-21
Literatura . . . . .	22
§ 5. Slovanské písmo . . . . .	22-28
1. Tabulka . . . . .	22-23
2. Poznámky k tabulce . . . . .	23-26
3. Otázka existence písmo před Konstantinem-Kyrilem . . . . .	26-27
4. Otázka, které z obou zachovaných písem je starší . . . . .	27
5. Otázka o původu hlaholice . . . . .	27
Literatura . . . . .	27-28
§ 6. Památky jazyka staroslověnského . . . . .	28-34
1. Kánon nejstarších památek apod. . . . .	28-29
2. Dělení staroslověnských památek . . . . .	29
3. Přehled nejstarších památek staroslověnských . . . . .	29-33
A. Památky psané písmem hlaholským . . . . .	29-32
B. Památky psané písmem cyrilským . . . . .	32-33
Literatura . . . . .	33-34
§ 7. Typy (redakce) jazyka církevněslovanského . . . . .	34-39
a) Československý typ církevněslovanského jazyka . . . . .	34-35
b) Panonsko-slovinský typ církevněslovanského jazyka . . . . .	35
c) Bulharsko-makedonský typ církevněslovanského jazyka . . . . .	35-36
d) Srbsko-charvátský typ církevněslovanského jazyka . . . . .	36-37
e) Ruský typ církevněslovanského jazyka . . . . .	37-38
Literatura . . . . .	38-39
§ 8. Z dějin studia staroslověnského jazyka . . . . .	39-42
Literatura . . . . .	42
§ 9. Bibliografický přehled hlavních příruček ke studiu jazyka staro- slověnského . . . . .	42-44
I. Mluvnice jazyka staroslověnského . . . . .	42-43
II. Staroslověnské chrestomatie . . . . .	43

III. Staroslověnské slovníky . . . . .	44
Text . . . . .	44-45
a) znění textu (Zogr., Marek I, 6-7) . . . . .	44
b) přepis textu latinkou . . . . .	44
c) poznámky k výslovnosti. . . . .	44
d) překlad textu . . . . .	44
e) rozbor . . . . .	44-75
Cvičení . . . . .	45
ČÁST DRUHÁ (SKLOŇOVÁNÍ SUBSTANTIV) . . . . .	46-75
TVAROSLOVÍ . . . . .	46-183
§ 10. Dvě hlavní skupiny flektovaných slov. Kategorie čísla . . . . .	46
Literatura . . . . .	46
SKLOŇOVÁNÍ . . . . .	46-100
§ 11. Způsoby skloňování. Pády . . . . .	46-47
§ 12. Kategorie rodu . . . . .	47
§ 13. Rozdělení substantiv . . . . .	47-48
§ 14. Přehled deklinací . . . . .	48
§ 15. Skloňování první . . . . .	49-58
1. Paradigma s poznámkami . . . . .	49-54
2. Rozdíly mezi tvrdou a měkkou variantou tohoto skloňování . . . . .	54-55
3. Tvar akuzativu sg. maskulin . . . . .	55-56
4. Odchytky v psaní tvarů prvního skloňování v stsl. památkách . . . . .	56-57
5. Tvary prvního skloňování, které jsou v jiných slov. jazycích odchylné od stsl. tvarů . . . . .	57-58
Literatura . . . . .	58
§ 16. Skloňování druhé . . . . .	58-59
1. Výskyt a paradigma s poznámkami . . . . .	58
2. Poznámky o původu tvarů druhého skloňování. . . . .	58-59
Literatura . . . . .	59
§ 17. Vzájemné vztahy mezi první a druhou deklinací substantiv . . . . .	59-60
§ 18. Skloňování třetí . . . . .	60-62
1. Paradigma s poznámkami . . . . .	60-61
2. Rozdíl mezi skloňováním maskulin a feminin. . . . .	61
3. Substantiva <i>oko</i> , <i>ucho</i> v duále . . . . .	61
4. K původu tvarů třetího skloňování . . . . .	61
5. Odchytky v tvarech třetího skloňování v stsl. památkách . . . . .	61-62
a) Změny hláskoslovné a pravopisné . . . . .	61
b) Tvary podle tzv. <i>jo-kmenů</i> a <i>o-kmenů</i> (podle prvního skloňování) . . . . .	62
c) Zbytky skloňování podle typu konsonantického . . . . .	62
§ 19. Skloňování čtvrté . . . . .	62-66
1. Paradigma s poznámkami . . . . .	62-65
2. Rozdíly mezi tvrdou a měkkou variantou tohoto skloňování . . . . .	65
3. Adjektiva a participia ve spojení se substantivy mužského rodu tohoto skloňování . . . . .	65-66
4. K původu tvarů čtvrtého skloňování . . . . .	66
5. Odchytky v tvarech IV. skloňování v stsl. památkách . . . . .	66
6. Tvary IV. skloňování, které jsou v jiných slovanských jazycích odchylné od stsl. tvarů . . . . .	66

Literatura . . . . .	66
§ 20. Skloňování páte . . . . .	66-71
1. Paradigma s poznámkami o výskytu apod. . . . .	66-69
2. Celkový ráz této deklinace s poznámkami k původů tvarů . . . . .	69
3. Odchytky v tvarech tohoto skloňování v stsl. památkách . . . . .	70-71
a) Změny hláskoslovné . . . . .	70
b) Odchytky tvaroslovné . . . . .	70-71
Literatura . . . . .	71
§ 21. Přehled pádových zakončení všech deklinací. – Ráz změn, proje- vujících se v deklinacích substantiv v stsl. památkách . . . . .	71-72
Literatura . . . . .	72
Text . . . . .	73-76
a) znění textu (Zogr, Lukáš XIV, 16-20) . . . . .	73
b) přepis textu latinkou . . . . .	73
c) poznámky k výslovnosti . . . . .	73
d) normalizované znění textu . . . . .	73
e) překlad textu . . . . .	73
f) rozbor textu . . . . .	74-75
<b>ČÁST TŘETÍ (SKLOŇOVÁNÍ ZÁJMEN, ADJEKTIV, PARTICIPIÍ A ČÍSLOVEK) . . . . .</b>	<b>76-100</b>
<b>ZÁJMENA . . . . .</b>	<b>76-84</b>
§ 22. Zájmena osobní . . . . .	76-77
1. Paradigma s poznámkami . . . . .	76-77
2. Několik poznámek k původu tvarů zájmen osobních . . . . .	77
3. Odchytky v stsl. památkách . . . . .	77
Literatura . . . . .	77
§ 23. Zájmena rodová. Jejich přehled a charakteristika jejich skloňo- vání. . . . .	77-79
1. Přehled zájmen podle jejich významu . . . . .	77-79
2. Charakteristika jejich skloňování . . . . .	79
Literatura . . . . .	79
§ 24. Skloňování zájmen rodových . . . . .	79-84
1. Paradigma s poznámkami . . . . .	79-82
2. Tvary zájmena třetí osoby . . . . .	82
3. K původu tvarů zájmen neosobních (rodových). . . . .	82-83
4. Odchytky v tvarech a významu neosobních zájmen v stsl. pa- mátkách. . . . .	83
5. Zájmenné tvary, které jsou v jiných slov. jazycích odchylné od tvarů staroslověnských . . . . .	83-84
Literatura . . . . .	84
<b>ADJEKTIVA A PARTICIPIA . . . . .</b>	<b>84-95</b>
§ 25. Kmenotvorné prostředky u stsl. adjektiv . . . . .	84-85
§ 26. Adjektiva skloňování jmenného v pozitivu . . . . .	85-86
1. Skloňování přídavných jmen ve jmenné formě . . . . .	85
2. Tvary a užívání adjektiv jmenných v stsl. památkách . . . . .	85-86
§ 27. Složená deklinace adjektiv . . . . .	86-89
1. Paradigma s poznámkami . . . . .	86-87
2. Tvary deklinace složené (funkční geneze, původní význam, vývoj tvarů) . . . . .	86-88
3. Odchytky v tvarech adjektiv složených v stsl. památkách . . . . .	88-89

4. Tvary adjektiv složených, které jsou v jiných jazycích slovan- ských odchýlné od tvarů staroslověnských . . . . .	89
Literatura . . . . .	89
§ 28. Stupňování adjektiv . . . . .	90-92
1. Tvoření komparativu . . . . .	90
2. Vyjádření pojetí superlativního . . . . .	90
3. Poznámky k původu komparativních tvarů . . . . .	90-92
4. Odchyly v tvarech komparativů v stsl. památkách . . . . .	92
§ 29. Tvary participií přítomného činného a přeterita . . . . .	92-95
1. Participium přítomné činné . . . . .	92
2. Participium přeterita . . . . .	92-95
§ 30. ČÍSLOVKY . . . . .	96-98
1. Číslovky základní . . . . .	96-97
2. Číslovky řadové . . . . .	97-98
3. Číslovky druhové . . . . .	98
Literatura . . . . .	98
Text . . . . .	98-100
a) znění textu (Zogr, Lukáš XIV, 21-24). . . . .	98
b) přepis . . . . .	98
c) normalizované znění textu . . . . .	98-99
d) překlad textu . . . . .	99
e) rozbor textu . . . . .	99-100
ČÁST ČTVRTÁ (SLOVESO; SLOVESNÉ TVARY TVOŘENÉ OD KMENE PŘÍTOMNÉHO). . . . .	101-134
SLOVESO . . . . .	101-174
§ 31. Základní mluvnické kategorie staroslověnského slovesa . . . . .	101-103
1. Kategorie osoby . . . . .	101
2. Kategorie čísla . . . . .	101
3. Kategorie času . . . . .	101-102
4. Kategorie vidu . . . . .	102
5. Kategorie způsobu . . . . .	102-103
6. Kategorie rodu . . . . .	103
Literatura . . . . .	103
§ 32. Určité a neurčité tvary slovesné. Jejich vztah k základním kate- goriím staroslověnského slovesa. . . . .	103-104
§ 33. Třídění staroslověnských sloves . . . . .	104-106
1. Kmen přítomný a infinitivní . . . . .	104-105
2. Třídění staroslověnského slovesa podle kmene přítomného . . . . .	105-106
Literatura . . . . .	106
§ 34. Slovesa primární a sekundární . . . . .	106-107
TVARY TVOŘENÉ OD KMENE PŘÍTOMNÉHO . . . . .	108-134
§ 35. Indikativ přítomný . . . . .	108-121
1. Paradigmata s poznámkami . . . . .	108-111
2. Koncovky indikativu přítomného . . . . .	111-112
3. Koncovky sloves atematických a tematických . . . . .	112-114
4. Srovnání přítomného kmene s infinitivním kmenem . . . . .	114-117
5. Nepravidelný přezens některých sloves . . . . .	117
6. Původ koncovek přítomného času . . . . .	117-118
7. Další podoby koncovek a zakončení kmene indikativu přítomného v staroslověnině . . . . .	118-119

8. Užívání přítentních tvarů . . . . .	120
9. Koncovky indikativu přítentu v jiných jazycích slovanských . . . . .	120-121
Literatura . . . . .	121
§ 36. Imperativ . . . . .	121-128
1. Paradigma . . . . .	121-124
2. Koncovky imperativních tvarů . . . . .	124-125
3. K původu tvarů imperativních . . . . .	125-126
4. Imperativní tvary v stsl. památkách . . . . .	125
5. Tvar slov. optativu v 1. os. sg. aj. . . . .	126
6. Užívání imperativu v stsl. . . . .	127
7. Srovnání stsl. tvarů imperativních s imper. tvary ostatních slov. jazyků . . . . .	127
Literatura . . . . .	127-128
§ 37. Participium přítentní činné . . . . .	128-131
1. Přehled zakončení participia přítentního činného podle jednotlivých slovesných tříd . . . . .	128-129
2. Další formy participia prez. činného v stsl. památkách . . . . .	129-130
3. K užívání tvarů participia přítentního činného . . . . .	130
4. Srovnání tvarů stsl. s tvary ostatních slov. jazyků . . . . .	130-131
Literatura . . . . .	131
§ 38. Participium přítentní trpné . . . . .	131-132
1. Tvoření participia přítentního trpného . . . . .	131
2. O užívání tohoto participia . . . . .	131-132
Literatura . . . . .	132-134
Text: . . . . .	132-134
a) Věty, vybrané ze stsl. překladu textů evangelijních a žaltářního . . . . .	132
b) rozbor . . . . .	132
c) překlad . . . . .	134
ČÁST PÁTÁ (SLOVESO – POKRAČOVÁNÍ; SLOVA NESKLONNÁ) . . . . .	135-183
Tvary tvořené od kmene infinitivního . . . . .	135-156
§ 39. Aorist . . . . .	135-140
1. O tvoření aoristu. Paradigmata . . . . .	135-140
2. K původu tvarů aoristových . . . . .	141
3. Zachování tvarů aoristových v památkách stsl. jazyka . . . . .	141-143
4. Význam a užívání aoristu . . . . .	143
5. Aorist v jiných slovanských jazycích . . . . .	143-144
Literatura . . . . .	144
§ 40. Imperfektum . . . . .	144-149
1. Paradigma s poznámkami . . . . .	144-147
2. Způsob tvoření . . . . .	147-148
3. Imperfektum slovesa <i>byti</i> . . . . .	148
4. Tvary imperfekta v stsl. památkách . . . . .	148-149
5. Původ imperfekta . . . . .	149
6. Význam imperfekta . . . . .	149
7. Imperfektum v ostatních slov. jazycích . . . . .	149
Literatura . . . . .	149
§ 41. Participium préterita . . . . .	150-152
1. Přehled tvoření tohoto tvaru . . . . .	150
Tvary tohoto participia v stsl. památkách . . . . .	150-151
3. K užívání a významu tvarů participia préterita . . . . .	151

	4. Tvary tohoto participia v ostatních slov. jazycích . . . . .	151–152
	Literatura . . . . .	152
§ 42.	Participium perfekta činné . . . . .	152
§ 43.	Participium perfekta trpné . . . . .	152–154
	1. Výklad o tvoření tohoto tvaru . . . . .	152–153
	2. Poznámky k tvoření a výskytu uvedených tvarů v stsl. . . . .	153
	3. Podstatné jméno slovesné . . . . .	153–154
	4. K užívání a významu tohoto participia . . . . .	154
	5. Tvary tohoto participia v ostatních slov. jazycích . . . . .	154
	Literatura . . . . .	154
§ 44.	Infinitiv . . . . .	154–155
	1. Tvoření infinitivu . . . . .	154–155
	2. Původ infinitivu . . . . .	155
	3. K významu a užívání infinitivu . . . . .	155
	4. Infinitiv v slov. jazycích ostatních . . . . .	155
	Literatura . . . . .	155
§ 45.	Supinum . . . . .	156
	1. Tvoření supina . . . . .	156
	2. Užívání supina . . . . .	156
	3. Původ supina . . . . .	156
	4. Supinum v jiných slov. jazycích . . . . .	156
	Literatura . . . . .	156
§ 46.	Kondicionál . . . . .	157
	1. Paradigma a tvoření . . . . .	157
	2. Tvary kondicionálu v stsl. památkách . . . . .	157
	3. Kondicionál v ostatních slov. jazycích . . . . .	157
	Literatura . . . . .	157
§ 47.	Opisné tvary slovesné . . . . .	157–161
	1. Opisné tvary tvořené s pomocí participia perfektového činného . . . . .	158–159
	2. Tvary tvořené spojováním pomocného slovesa <i>byti</i> , <i>byvali</i> s pasivními participií významových sloves k vyjádření opisného pasiva . . . . .	160
	3. Opisné tvary s infinitivem sloves významových. opisné vyjádření futura . . . . .	160–161
	Literatura . . . . .	161
§ 48.	Přehled tvarů slovesných podle slovesných tříd. Přehled změn projevujících se v systému tvarů stsl. slovesa . . . . .	162–174
	Literatura . . . . .	174
SLOVA NESKLONNÁ . . . . .		174–179
§ 49.	Adverbia . . . . .	174–176
	1. Adverbia vzniklá ustrnutím rozličných pádů jmenných . . . . .	175
	2. Adverbia utvořená z kmenů zájmených . . . . .	175
	3. Jiná stará adverbia . . . . .	176
§ 50.	Předložky a předpony . . . . .	176–178
	1. Předložky a předpony vlastní, původní . . . . .	176–178
	2. Předložky nepůvodní, nevlastní . . . . .	178
	Literatura . . . . .	178
§ 51.	Spojky . . . . .	178–179
§ 52.	Částice (partikuly) . . . . .	179
§ 53.	Citoslovce (interjekce) . . . . .	179

Text . . . . .	179-183
a) Lukáš XV, 11-15, paralelní texty z kod. Zografského, Mariánského, Assemanova, ze Saviny knihy a z evangeliáře Ostromirova . . . . .	179-180
b) Rozbor dané ukázky podle znění v Zogr. . . . .	180-182
c) překlad . . . . .	182
d) varianty . . . . .	182-183

ČÁST ŠESTÁ (SHRNUTÍ A DOPLNĚNÍ HLÁSKOSLOVÍ, KAPITOLY ZE SYNTAXE) . . . . . 184-215

SHRNUTÍ A DOPLNĚNÍ HLÁSKOSLOVÍ . . . . . 184-198

§ 54. Staroslověnské hlásky . . . . .	184-185
Literatura . . . . .	185
§ 55. Přehled hlavních rysů hláskosloví praslovanského . . . . .	185-192
Literatura . . . . .	192
§ 56. Střídání samohlásek . . . . .	192-193
§ 57. Střídání souhlásek . . . . .	193
§ 58. Staroslověnské samohlásky . . . . .	193-196
1. Přehled jejich původu . . . . .	193-194
2. Zachování a změny samohlásek v stsl. památkách . . . . .	194-196
§ 59. Staroslověnské souhlásky . . . . .	196-198
1. Přehled jejich původu . . . . .	196-197
2. Zachování a změny souhlásek v stsl. památkách . . . . .	197-198
Literatura . . . . .	197-198
§ 60. Všeobecné tendence stsl. změn hláskoslovných . . . . .	198

VYBRANÉ KAPITOLY ZE SKLADBY . . . . . 198-211

§ 61. Z problematiky zkoumání skladby staroslověnského jazyka . . . . .	198-199
Literatura . . . . .	199
§ 62. Věty nominální. Věty bezpodmětné . . . . .	200
Literatura . . . . .	200
§ 63. Druhy jednoduchých vět . . . . .	200-201
1. Věty oznamovací . . . . .	200
2. Věty tázací . . . . .	200-201
3. Věty žádací . . . . .	201
4. Věty zvolací . . . . .	201
Literatura . . . . .	201

SOUVĚTÍ . . . . . 201-206

§ 64. Souvětí souřadné . . . . .	201-202
1. Souvětí slučovací . . . . .	201
2. Souvětí vylučovací . . . . .	202
3. Souvětí odporovací . . . . .	202
4. Souvětí důvodové, vysvětlovací . . . . .	202
5. Souvětí důsledkové . . . . .	202
Literatura . . . . .	202
§ 65. Souvětí podřadné . . . . .	202-206
1. Vedlejší věta podmětná . . . . .	202-203
2. Vedlejší věta přívlastková . . . . .	203
3. Vedlejší věta předmětná . . . . .	203
4. Vedlejší věty příslovečné . . . . .	204-206
a) Věta místní . . . . .	204
b) Věta časová . . . . .	204

c) Věta způsobová a srovnávací . . . . .	204
d) Věta příčinná . . . . .	204
e) Věta účinková (konsekutivní) . . . . .	204
f) Věta účelová . . . . .	204–205
g) Věta podmínková . . . . .	205
h) Věta přípustková . . . . .	205
Literatura . . . . .	206
§ 66. Přímá řeč. Souvětí s větami obsahovými po slovesech s významem mluvení . . . . .	206
§ 67. Ze skladby pádové . . . . .	206–210
1. Nominativ . . . . .	206
2. Genitiv . . . . .	206–207
3. Dativ . . . . .	207–208
4. Akuzativ . . . . .	208
5. Lokál . . . . .	208–209
6. Instrumentál . . . . .	209
7. Vokativ . . . . .	209
8. Vazby bezpředložkové a předložkové . . . . .	209–210
Literatura . . . . .	210
§ 68. K syntaxi stsl. participií . . . . .	210–211
1. Konstrukce typu ‚tvar slovesa <i>byti</i> + participium činné‘ . . . . .	210
2. Participiální vazby spojované s určitým slovesem pomocí spojky <i>i, a</i> apod. . . . .	210
3. Konstrukce tzv. dativu absolutního . . . . .	210–211
Literatura . . . . .	211
§ 68a. Poznámka k syntaxi infinitivních vazeb . . . . .	211
Literatura . . . . .	211
Text . . . . .	212–215
Ukázky z textů ruské a československé redakce staroslověnštiny . . . . .	212–215
1. A. Z evangeliáře Ostromirova, Jan II, 1–4 . . . . .	212
B. Z evangeliáře Ostromirova, Matouš XXVI, 69–70 . . . . .	212
2. Z Kyjevských listů, fol. 1 <sup>v</sup> , 2 <sup>r</sup> . . . . .	212
3. Poznámky ke grafice a k jazykové stránce textu ukázek . . . . .	212–213
4. Rozbor . . . . .	213–215
5. Překlad . . . . .	215
<b>PŘÍLOHA (PŘEPIS A VÝKLAD TEXTŮ, OBSAŽENÝCH NA FOTOGRAFICKÝCH PŘÍLOHÁCH) . . . . .</b>	<b>215–221</b>
1. Kyjevské listy, fol. 1 <sup>v</sup> . . . . .	215–216
2. Kodex Zografský, fol. 187 <sup>v</sup> , Lukáš XIV, 19–24 . . . . .	216–217
3. Savina kniha, fol. 49 <sup>v</sup> , Lukáš VIII, 13–15; VII, 1–4 . . . . .	217–218
4. Evangeliář Ostromirův, fol. 1, Jan I. 1–7 . . . . .	218–219
Slovníček slov z ukázek, obsažených v příloze . . . . .	219–221
Rejstřík věcný . . . . .	222–226
Seznam zkratk . . . . .	227–228
Rejstřík slov a tvarů . . . . .	228–234
Obsah . . . . .	235–242
Obrazová příloha I—IV . . . . .	245